

Municipality of Arilje
Општина Ариље

ОПШТИНСКА СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДЕ

- УЛОГ У БУДУЋНОСТ -

АПРИЛ 2007. ГОДИНЕ
АРИЉЕ

На основу члана 18. и 30. Закона о локалној самоуправи („Службени
Гласник РС “ број 9 / 02, 33 / 04 и 135 / 04) и члана 18. Статута општине
Ариље („Службени гласник општине Ариље “ број 4 / 02 и 8 / 04),
Скупштина општине Ариље, на седници одржаној 5. априла 2007.године
донела је

ОПШТИНСКУ СТРАТЕГИЈУ ЗА МЛАДЕ

- УЛОГ У БУДУЋНОСТ -

**ОВАЈ СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТ НАМЕЋЕН МЛАДИМА НАСТАО ЈЕ У
ОКВИРУ САРАДЊЕ ОПШТИНЕ АРИЉЕ СА МСП ПРОГРАМОМ**

ПРОЈЕКТНИ ТИМ:

ИНИЦИЈАТИВА ЗА ДЕМОКРАТСКУ ТРАНЗИЦИЈУ – ДТИ –

**ЈЕЛЕНА НЕШИЋ
СОЊА ШОБОТА**

ОПШТИНА АРИЉЕ -

**ЉУБИЦА БОГОСАВЉЕВИЋ
ВУКАНА САВОВИЋ
ЉИЉАНА ДИМИТРИЈЕВИЋ
ИВАНА НОВАКОВИЋ
МАРКО СТОЈАНОВИЋ
МИЛАН СТЕВАНОВИЋ
МИЛКА ЧВОРОВИЋ
ВЕСНА АЋИМОВИЋ**

**ОПШТИНА АРИЉЕ СЕ ЗАХВАЉУЈЕ НА СТРУЧНОЈ ПОМОЋИ У
ИЗРАДИ ОВЕ СТРАТЕГИЈЕ СЛЕДЕЋИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА**

**"АГОРА ЦЕЕ" ИЗ ПРАГА, ЧЕШКА
ИНИЦИЈАТИВА ЗА ДЕМОКРАТСКУ ТРАНЗИЦИЈУ ИЗ
БЕОГРАДА**

МЛАДИ ЉУДИ КОЈИ ИМАЈУ МОГУЋНОСТИ ДА РАЗВИЈУ СВЕ
СВОЈЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ, СНАЖНО ДОПРИНОСЕ НАПРЕТКУ
ДРУШТВА У КОМЕ ЖИВЕ.

ПО ДЕФИНИЦИЈИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА, МЛАДИ
ПРЕДСТАВЉАЈУ БУДУЋНОСТ СВАКОГ ДРУШТВА И ОНИ СУ
ВАЖАН РЕСУРС ЗА БУДУЋНОСТ. МЛАДИ ЉУДИ ИМАЈУ ПРАВО
ДА УЧЕСТВУЈУ У ОДЛУКАМА КОЈИ УТИЧУ НА ЊИХОВ ЖИВОТ,
КАО И ДА ПРЕУЗИМАЈУ УЛОГЕ И ДЕЛУЈУ КАО ОДГОВОРНИ
ГРАЂАНИ.

ПРЕМА СВЕТСКОЈ ЗДРАВСТВЕНОЈ ОРГАНИЗАЦИЈИ,
АДОЛЕСЦЕНТИ СУ ОСОБЕ УЗРАСТА 10 ДО 19 ГОДИНА, А
МЛАДИМА СЕ СМАТРАЈУ ОСОБЕ ДО 26. ГОДИНЕ, ПА И КАСНИЈЕ.

ПЕРИОД ОД 10 ДО 26 ГОДИНА, КАО ПРЕЛАЗАК ИЗ ДЕТИЊСТВА У
ЗРЕЛОСТ, У КОМЕ СЕ ГУБИ ПРИВИЛЕГИЈА ДЕТЕТА, А СТИЧУ
ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ОДРАСЛЕ ОСОБЕ, ОБЕЛЕЖЕН ЈЕ ДУБОКИМ
ПРОМЕНАМА КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ **НА БИОЛОШКИ РАСТ,
СЕКСУАЛНО, КОГНИТИВНО, ЕМОТИВНО И ПСИХО-
СОЦИЈАЛНО САЗРЕВАЊЕ.**

САДРЖАЈ

Увод	1
ЗАШТО СТРАТЕГИЈА	1
МЕТОДОЛОГИЈА	2
ЦИЉНЕ ГРУПЕ И ДЕМОГРАФИЈА	2
ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД	2
УЧЕСНИЦИ У КРЕИРАЊУ СТРАТЕГИЈЕ	2
ВИЗИЈА И МИСИЈА	3
ЦИЉЕВИ	4
Општи циљ	4
ОБЛАСТИ КОЈЕ ПОКРИВА СТРАТЕГИЈА	4
НЕПОСРЕДНИ ЦИЉЕВИ	4
КОНТЕКСТ СТРАТЕГИЈЕ	4
НАЦИОНАЛНЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА БОЉИ ПОЛОЖАЈ МЛАДИХ	4
ПОЛИТИКА ПРЕМА МЛАДИМА У ЕВРОПСКИМ ЗЕМЉАМА	5
ВОДЕЋИ ПРИНЦИПИ У ИЗРАДИ СТРАТЕГИЈЕ	6
ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦЕ – КЛИЕНТИ И КОРИСНИЦИ	6
ИСТРАЖИВАЊЕ О ПОТРЕБАМА МЛАДИХ У АРИЉУ	6
ИНТЕРВЈУИ СА РЕЛЕВАНТИНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА И ИНСТИТУЦИЈАМА	9
СТУДИЈА ИЗВОДЉИВОСТИ	14
АНАЛИЗА ЦИЉНЕ ГРУПЕ	14
"SWOT" АНАЛИЗА	16
РАЗРАДА ЦИЉЕВА	17
НЕПОСРЕДНИ ЦИЉЕВИ	17
ЗДРАВЉЕ МЛАДИХ	17
ОБРАЗОВАЊЕ МЛАДИХ	19
ЗАПОШЉАВАЊЕ МЛАДИХ	20
ПОКРЕТЉИВОСТ И ИНФОРМИСАЊЕ МЛАДИХ	21
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	22
КУЛТУРА И СЛОБОДНО ВРЕМЕ	22
КЉУЧНИ АКТЕРИ У СПРОВОЂЕЊУ СТРАТЕГИЈЕ И ЊИХОВЕ УЛОГЕ	24
ЗАКЉУЧНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ	26

I. УВОД

ЗАШТО СТРАТЕГИЈА?

У потрази за својим местом у свету, младима је потребна помоћ и подршка. Потребне су им прилике за испробавањем нових искустава, за учење, за прављење грешака и нове покушаје – за развој личности, као појединца и као члана друштва и заједнице. Развојна стратегија за младе жели да помогне младима да постану задовољни, продуктивни и успешни одрасли људи.

Општина Ариље у својим стратешким документима – Плану промена и Стратегији локалног економског развоја усвојеним у децембру 2005. године – препознаје децу и младе као посебне друштвене групе са специфичним потребама, проблемима и потенцијалима, које би сутра требало да имају кључну улогу у привредном, економском и културном развоју општине. Спремности општине да посебним мерама и активностима у различитим областима, дефинисаним у Стратешком плану за децу и омладину систематски ствара услове за бољи, здравији, садржајнији живот деце и младих људи, је неопходан почетни корак.

Ова стратегија симболизује почетак нове фазе у гледању на обавезе и одговорности Општине Ариље према својим младим суграђанима. Она је покушај да се зацртају стратешки правци имплементације политике, која за свој циљ има побољшање положаја младих и стварање услова да свој животни и радни век проведу у свом завичају, доприносећи његовом развоју.

Иако предано радимо ка развијању шанси за учешће младих, такође ћемо појачати напоре на развијању свести код младих људи када је у питању потреба да преузму активну улогу у процесу одлучивања, и тако допринесу да узајамни однос буде постављен на здраве основе и продуктивнији.

МЕТОДОЛОГИЈА

Овај документ је проистекао из сарадње коју општина има са Програмом подршке општинама (МСП), финансираним од стране Владе Швајцарске и уклапа се у приоритете овог програма који се односе на општинско развојно планирање – стратешко планирање и институционални развој. Кроз ову сарадњу, формулисан је Општински план промена, у оквиру којег овај пројекат има своје утемељење и у области која је од посебног значаја за општину, и тиче се подизања квалитета друштвеног живота.

Пројекат је реализован уз заједничко финансирање Општине Ариље и МСП-а, као и уз помоћ Министарства иностраних послова Чешке у оквиру Програма трансформационе сарадње Чешке Републике. У извођењу пројекта, коришћене су следеће методе:

- Истраживање јавног мњења
- Интервјуи са релевантним институцијама
- Едукација и обука
- Процес јавне расправе
- Инфраструктурна побољшања

Пројекат формулисања стратегије започет је у августу 2006. године, а усвојен је од стране Скупштине Општине Ариље у априлу 2007. године.

ЦИЉНЕ ГРУПЕ И ДЕМОГРАФИЈА

У Општини Ариље по попису ос 2002. године живи 19,784 становника. Просечна густина насељености је 56.6 ст/км². Број становника се у последњих десет година смањује. У последњих 20 година значајно се повећава број становника у граду и у приградским насељима, али се драстично смањује број становника у удаљеним селима.

Друга основна категорија демографских података (подаци о рођеним и умрлим) показује да је природни прираштај у периоду од 1991-2002 негативан и износи -1.5 промила годишње. Такође, негативан је и миграциони салдо који износи -1.0 промил годишње. Степен образовања становништва у Општини Ариље значајно се поправио у последњих 20-ак година. Међутим, ако упоредимо образовну структуру становништва на нивоу општине са подацима на нивоу Републике и Округа, видимо да је она неповољнија у Општини Ариље.

Према попису из 2002. године, на територији Општине Ариље живи укупно 5,234 младих људи, старосне доби од 10 до 29 година. Карактеристично је да овај број није равномерно распоређен између градског језгра и околних села. У продужетку је табела која даје приказ циљне популације према полу и старости:

Узраст	Укупно	Мушки пол	Женски пол
10 – 14 година	1,271	669	602
15 – 19 година	1,329	685	644
20 – 24 година	1,254	616	638
25 – 29 година	1,380	710	670
Збирно	5,234	2,680	2,554

ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД

Стратегија за младе дефинише потребе, могућности и правце развоја посебних мера и активности у периоду од 2007. до 2010. године, које ће довести до бољег положаја младих на целокупној територији општине. Ово је документ који је по својој природи отворен за надоградњу и дораду током наредне три године.

УЧЕСНИЦИ У КРЕИРАЊУ СТРАТЕГИЈЕ

Развијање стратегије је подразумевало широки консултативни процес, уз укључивање великог броја актера – почевши од наших младих суграђана, стучних лица из јавног и цивилног сектора, као и представника институција.

Значајну помоћ су пружиле и три невладине организације: чешка организација "АГОРА ЦЕЕ" из Прага и Иницијатива за демократску транзицију – ДТИ из Београда, које су у септембру, октобру и новембру 2006. године у сарадњи са стручним тимом пројекта израде стратегије, спровеле истраживање јавног мњења¹, као и јавне расправе о приоритетима изнетим кроз ово истраживање; НВО „Сретење“ из Пожеге ангажована је на тренингу волонтера из Волонтерске мреже при Омладинском центру.

¹ Резултати овог истраживања су наведени у одељку VI. Профил заједнице.

Списак институција и организација са територије Општине Ариље, које су дале свој допринос кроз интервјуе са члановима пројектног тима

<p>Дом здравља Ариље Теренске амбуланте на територији општине Орган за прекршаје у Општини Ариље Општински суд Ариље Основна школа „Стеван Чоловић“ Ариље Основна школа „Јездимир Трипковић“ у Латвици Средња школа "Свети Ахилије" у Ариљу</p> <p>Драмска група у ОШ Ариље "Срик" Драмска секција у средњој школи "Свети Ахилије" Радио клуб "Клокоч" КУД "Полет" ФК "Будућност" Ариље Женски кошаркашки клуб „ Ариље “ Бадминтон клуб Ариље Одред извиђача ОШ Ариље Циу цицу клуб Ариље Подмладак ловачког удружења "Бранко Ђоновић" Кинолошки подмладак УГ „Центар креативног окупљања" Ариље Национална служба за запошљавање – Филијала Ариље Комисија за превенцију болести зависности СО Ариље Подмладци политичких странака ДС, ДСС, Г 17+</p>	<p>Приватне лекарске и стоматолошке ординације Центар за социјални рад Ариље Окружни суд Ужице – Одељење за малолетничку деликвенцију Служба дечија заштите ОУ Ариље Основна школа "Ратко Јовановић" Крушчица Основна школа „Светолик Лазаревић“ у Брекову Народна библиотека Ариље: РЈ Библиотека, РЈ Галерија, РЈ Биоскоп, РЈ КУД Ариље и РЈ Ариљски хоризонти Драмска секција ОШ Ариље Рачунарска секција у средњој школи "Свети Ахилије" КУД и школа страних језика "Орфеј" Дечји дувачки оркестар "Данијела" Ариље Женски кошаркашки клуб „ Play out “ КК "Клик" Ариље Рукометни клуб Ариље Карате клуб Ариље Стрелачки клуб Ариље Атлетска секција ОШ "Стеван Чоловић" УГ "Расвит" Ариље УГ "Ром" Ариље Омладински центар – Омладинска волонтерска мрежа Светосавска омладинска заједница при Храму Св. Ахилија Фонд за финансијску подршку успешним ученицима и студентима</p>
--	--

II. ВИЗИЈА И МИСИЈА

У сарадњи са волонтерима Омладинског центра и кроз идеје изнесене на јавним расправама, креирали смо текст визије ове стратегије за младе, као и мисије коју очекујемо да она испуни.

ВИЗИЈА

Видимо Ариље као заједницу здравих, задовољних људи и очуване природе у чијем развоју млади активно учествују, са једнаким шансама за све, без обзира на пол, етничку, религијску и политичку припадност.

Радимо у правцу промовисања Ариља као уређене, успешне, напредне општине у Србији као модерној демократској држави, чији грађани – нарочито млади људи - имају капацитет да учествују у локалним, регионалним, државним, и глобалним процесима интеграције.

МИСИЈА

Општина Ариље се обавезује на сарадњу са свим владиним и невладиним установама у циљу постизања бољег положаја младих људи на својој територији.

Општина Ариље ће анимирати институције Владе Републике Србије, донаторе партнерске организације, медије и остале који деле сличан систем вредности, на заједнички рад са циљем остварења циљева стратегије.

Општина Ариље ће спровести различите програме, пројекте и активности са једним истим циљем – допринос мисији стратегије.

III. ЦИЉЕВИ

Општи циљ

Општи циљ стратегије за младе је стварање услова који ће младим људима олакшати остваривање права да буду активни и преузму одговорност у креирању сопствене будућности.

ОБЛАСТИ КОЈЕ ПОКРИВА СТРАТЕГИЈА

- 1) Здравље младих
- 2) Образовање младих
- 3) Запошљавање младих
- 4) Покретљивост и информисање младих
- 5) Заштита животне средине
- 6) Култура и слободно време младих

НЕПОСРЕДНИ ЦИЉЕВИ

▪ Повећати свест локалне заједнице о структури ефикасног и транспарентног процеса одлучивања о питањима младих као и о процесу примене одлука
▪ Укључити омладину у планирање и примену стратегије за младе и акционог плана
▪ Неговати сарадњу са институцијама и организацијама које су одговорне и које се баве питањима младих
▪ Укључити заједницу и појачати сарадњу са невладиним организацијама у погледу примене стратегије за младе и акционог плана

У наредном тексту, сваки од циљева ће добити своју разраду.

IV. КОНТЕКСТ СТРАТЕГИЈЕ

НАЦИОНАЛНЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА БОЉИ ПОЛОЖАЈ МЛАДИХ

Стратегија за смањење сиромаштва је национални стратешки документ који препознаје младе као једну од осетљивих група. Препоруке, тачније циљеви, мере и активности које предвиђа Стратегија за смањење сиромаштва по питању побољшања положаја младих су:

Израда Националне стратегије за младе - Овај документ би требало да дефинише активности на националном и локалном нивоу, које би одговориле на приоритетне потребе младих, уз обавезно укључивање свих заинтересованих страна у овај процес, као и

формулисање мера за решавање дефинисаних проблема младих људи кроз креирање акционих планова.

Израда локалних стратегија – Неопходно је обезбедити учешће младих у процесима креирања локалних стратешких докумената, чиме би се омогућило интегрисање потреба и приоритета младих људи у политике које се спроводе на локалном нивоу (мултисекторски, интегративни приступ).

Креирање социјалне и културне средине у складу са потребама младих – Овај аспект подразумева: иницирање и подршку проактивним капацитетима младих људи као носиоца промена у окружењу; подршку невладиним организацијама које се баве младима и укључују их у своје активности; подршку и оснивање омладинских центара, који стварају могућност за младе као пружаоце различитих врста услуга и креаторе различитих програма.

Партиципација младих у системима одлучивања – Укључење младих у све релевантне установе (школе, здравствене установе, културне институције), и то на свим нивоима одлучивања.

ПОЛИТИКА ПРЕМА МЛАДИМА У ЕВРОПСКИМ ЗЕМЉАМА

Према савременом разумевању политике према младима, развијеној од стране Савета Европе и Европске Уније, национална омладинска политика представља свеобухватну, међусекторску, државну стратегију за унапређење квалитета живота младих. Развоју омладинске политике у европским земљама, знатно је допринела *Бела књига Европске комисије (The White Paper, 2001)*, која се на систематичан начин бави питањем политике младих.

Политика према младима у европским земљама настаје у консултативном и партнерском односу владиних институција, невладиног сектора и самих младих грађана, и представља пакет мера, тј. смернице за развој и побољшање друштвених услова за младе у области образовања, права, повећаних могућности социјалне и здравствене заштите, становања, запошљавања, приступа савременим технологијама, могућности активне партиципације у друштвеном и политичком животу, покретљивости итд.

Државе чланице Европске Уније издвајају посебна средства у оквиру буџета за питања младих, док бројни међународни програми поспешују покретљивост младих, волонтеризам, неформално образовање, вршњачку едукацију, превенцију ризичних облика понашања, адекватне програме за запошљавање и друго.

ФОРМАТИ СТРАТЕГИЈА

Приликом конципирања стратегије, пројектни тим је истражио велики број стратегија за младе формулисаних у Сједињеним Америчким Државама и Аустралији, као и у Европи. У нашем непосредном окружењу, националне и локалне стратегије сличног формата су усвојене у Румунији, Хрватској, Албанији, Словенији, Мађарској и Црној Гори. У Републици Србији је Скупштина АП Војводине донела Акциони план политике за младе у Војводини 2005. године и дала препоруку органима локалне самоуправе да донесу општинске документе о политици за младе

V. ВОДЕЋИ ПРИНЦИПИ У ИЗРАДИ СТРАТЕГИЈЕ

Стратегија за младе Општине Ариље подразумева охрабривање и подршку планирању, како на нивоу институција, тако и на нивоу грађанског учешћа. Иако ће се системи интервенције, сарадње и подршке разликовати од случаја до случаја, све активности би требало да буду вођене истим системом вредности и принципа, међу којима су:

Активности одражавају координирано планирање, које за свој циљ има да се младим људима олакша остваривање права да буду активни и преузму одговорност у креирању сопствене будућности

Интервенција, сарадња и подршка су усмерене на индивидуални, породични и ниво локалне заједнице, кроз мере које могу довести до побољшања профила заједнице.

Процедуре за контролу квалитета обезбеђују да спровођење стратегије буде у складу са њеном применом

Различите мере које спроводе различити кључни актери у спровођењу стратегије су удружени напори, добро координирани и компатибилни, који међусобно појачавају ефекте

Планирање и спровођење система мера узима у обзир културну и социјалну разноликост циљне популације, али и кључних актера у овом процесу

VI. ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦЕ – КЛИЈЕНТИ И КОРИСНИЦИ

ИСТРАЖИВАЊЕ О ПОТРЕБАМА МЛАДИХ У АРИЉУ

Истраживање о потребама младих у Ариљу урађено је 2006. године, у оквиру пројекта "Изградња партнерства и учешће грађана на локалном нивоу" Владе Републике Чешке, који реализује "Агора ЦЕЕ" из Прага, у сарадњи са Иницијативативом за демократску транзицију - ДТИ.

Упитник је обухватио 44 питања из неколико тематских области које су важне за младе људе – образовање, запошљавање, покретљивост, здравље, култура и информисање, слободно време, опажање сопствене материјалне ситуације.

Ставовe, вредности, начин живота и задовољство животом младих смо испитивали кроз следеће категорије:

- *непосредна околина у којој испитаник живи (социо културна средина)*
- *социо-психолошке категорије (комуникативност, толеранција, сагледавање сопствене будућности)*
- *остале категорије (информисаност о ризичним понашањима, злоупотреби психоактивних супстанци, девијантном понашању, информисаност о културно забавним манифестацијама и понуди, спремност на ангажовање у решавању проблема младих и предлози за решавање итд.)*

Узорак за истраживање износио је 300 испитаника, који су анкетирани путем волонтерске омладинске мреже, уз гарантовану анонимност.

Циљна група истраживања су млади који живе и школују се у Ариљу, или се школују ван места; запослени, незапослени, земљорадници, различитог образовња, занимања и места становања, старости од 10 до 27 година, оба пола.

Статистичком обрадом података добијени су подаци који нам говоре о следећим показатељима.

Образовање - Степенем образовања који су стекли у школи *задовољно је 52%*, а *незадовољно или делимично задовољно 48 %* испитаних. Већина испитаних, њих 65 %, сматра да ће им стечена школска знања бити корисна у даљем школовању и животу, 23 % верује да ће им бити делимично корисна, док је 12 % одговорило одрично. *67% испитаника није упознато са могућностима да се додатно образује*, ван редовног школског система, наводећи да им није познато да се семинари, курсеви и радионице организују у Ариљу. Велики број младих је навео да, осим стеченог школског знања, поседују додатна знања и вештине: *умеју да раде на рачунару (97), знају стране језике (82), поседују возачку дозволу (33)*. Младићи и девојке Ариља ће по завршеној средњој школи наставити даље школовање (46 %). *Не верују да могу одмах наћи запослење (39 %), док оптимизам у погледу налажења посла изражава само 15% испитаника. 38 % младих верује да се у данашње време добар посао не може наћи без «везе и мита», док се на сопствене способности ослања 16 %*. Млади Ариља у високом проценту (68%) располажу информацијама о волонтерском раду, док је *60 % испитаника опредељено и спремно да у току школовања или док чекају на запослење волонтирају*.

Покретљивост - Покретљивост је могућност кретања младих, у земљи и изван земље. Изузетно је важна због стицања и размене искуства, подстицања комуникације и проналажење одговарајућег места у друштву. *Пасош поседује 51 % младих и у иностранство је путовало једном или више пута*, (углавном на школску екскурзију). 13 испитаника није никада посетило градове у околини, а 20 младих ни један други град у Србији. *По завршетку школовања, у родно место би се вратило 19 % школараца, сигурно се не би вратило 38 % , док су остали неодлучни*. *Занимљиво је да је 74 % испитаних навело да се по завршетку школовања не би вратило да живи у селу, док би њих 26 % пристало да то учини под условом да: постоје услови за школовање деце (25), путеви, телефон, струја, вода (11), организована здравствена заштита (9), богатији друштвени живот (9)*. Уколико би им се указала прилика бољих услова за школовање и рад у иностранству, *из земље би отишло 65%, не би отишло 13%, а неодлучно је 22% младих*.

Окружење - Младима у Ариљу највише недостаје базен, плажа (70), спортски терени (66), тржни центар (57), спортска хала (56), културни догађаји (54), више радних места (50).

Слободно време и активности - Однос према родитељима и породици је позитиван. Већина, (59 %) је задовољно комуникацијом са својим родитељима. *Највећи део слободног времена млади у Ариљу проводе: са друговима и другарицама (60%), са члановима породице (24%), сами (10 %).*

Садржај и начин провођења слободног времена млади су рангирани на следећи начин: гледам ТВ (86), читам (62), шетам (60), бавим се спортом (57), седим у кафићу (46), помажем родитељима (37), у дискотеци (28).

Садржај слободног времена када су са својим вршњацима (друговима, другарицама), а то је 60%, млади проводе на следећи начин: седимо у кафићу (71), у дискотеци (56), шетамо (54), бавимо се спортом (53), гледамо тв (29), читамо (9), на пробама КУДа (17), учимо стране језике (8).

У некој од школских секција активно је 20 % младих.

У организованим активностима друштвених удружења, клубова и установа учествује 80 % испитаних, и то: у спортском клубу (72), у вршњачкој едукацији (15), у КУД у (14), волонтирању (13), позоришној групи (10).

Са правима детета упознато је скоро 38 % младих.

Дуван. Алкохол. Дрога. Ризичне групе. Деликвенција - Уз гарантовану потпуну анонимност постављен је сет питања, уз контролна питања како би се добио увид у раширеност у злоупотребу психоактивних супстанци међу младима.

15.7 % младих наводи да пуши дуван, а 51,4 % повремено конзумира алкохолна пића. Редовно, свакодневно конзумира алкохол 2% испитаних, а редовно, седмично 6 %, док алкохол не пије 48,6% младих. Места на којима се пије: у кафићима (44%), на забави (40%), код куће (9,8%), док су остала занемарљива.

На питање о злоупотреби дрога 92,5% је навело да их не користи, док то чини 7,5 % испитаника и то понекад 4,4 % и редовно користи 3,1% испитаника.

Млади наводе да су по питању ризичног понашања, полно преносивих болести, сексуалног васпитања, планирања породице у 71% добро информисани, 19 % делимично док 10 % сматра да је неинформисано о наведеним темама. Извори информисања: из медија (72), у школи (64), од вршњачких едукатора (23), од другова (37), у разговору са родитељима (36), од стручњака у саветовалишту (23).

Толеранција, равноправност полова, насиље према младима и деци - Млади Ариља сматрају да у средини у којој живе и уче постоји равноправност полова (93 %), али су свесни постојања насиља у породици (25,8%), указују на малтретирања у школи (18,9%), сексуалне злоупотребе (15,1%), расну и верску нетолеранцију (22,9%) и висок проценат деликвенције и криминалних радњи (40 %) међу младима.

Млади људи и деца са различитим видовима инвалидитета треба да се образују у редовним школама чије су просторије прилагођене њиховим потребама, сматра 56 % испитаника, док је 44% мишљења да особе са инвалидитетом треба да похађају специјалне школе, одвојено од здраве деце.

Ставови младих о питањима и темама везаним за младе у Ариљу - Млади се информишу о темама и приликама за младе у Ариљу путем: пријатеља (74), радио и ТВ (70), интернета (54), штампаних медија (48), ђачког парламента у школи (27), што говори о недовољном и некавалитетном преношењу информације популацији младих о актуелностима у њиховом граду и намеће потребу да се отворе и други канали преноса порука.

Простор Омладинског центра у Ариљу треба да има следеће садржаје: Интернет клуб (88), центар са културно-забавним садржајима (67), Саветовалиште за младе (61), за додатну едукацију младих (48), волонтерски центар (32), Омладинска организација и Канцеларија за младе (27).

Оснивање Омладинске организације би значајно допринело спровођењу омладинске политике и унапређењу положаја младих, јер је то став 82% испитаника.

Начини активнијег укључивања младих у расправе и одлучивање о темама за које су заинтересовани на локалном нивоу :

1. Организовањем форума младих и локалне власти на којима ће млади слободно изразити своје интересе (60),
2. Отварањем Канцеларије за младе (57),
3. Успостављањем Савета за младе у Скупштини општине (42),
4. Развијањем пројеката суфинансираних из буџета општине у које су укључени млади (35),
5. Именовањем члана Општинског већа из реда младих (31),
6. Учествовање младих у раду саветодавних тела Скупштине општине (31)

ИНТЕРВЈУИ СА РЕЛЕВАНТНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА И ИНСТИТУЦИЈАМА

Током јануара 2007. године, истраживачки тим Општине Ариље и Иницијативе за демократску транзицију – ДТИ је спровео интервјуе са преко 40 институција и организација које у свом свакодневном раду комуницирају са младима. Интервјуи су спроведени са циљем да се направи пресек стања у институцијама и организацијама које на територији Општине Ариље пружају програме за младе или су кроз своју праксу упућене на ову популацију.

Конкретни циљеви везани за интервјуе били су да се утврди :

- *Који институционални механизми постоје за рад са младима*
- *Које мере превенције и рехабилитације постоје*
- *Који неформални садржаји постоје за рад са младима*
- *Који садржаји постоје за младе и у којој мери су им доступни*
- *Која су унапређења праксе могућа и реална*

Обрадом добијених података формирана је следећа слика коју ћемо покушати што реалније да сажмемо.

Постојећа структура организација и програма за младе - Од укупног броја испитаних институција које су учествовале у анкети *њих 13 постоји дуже од 10 година, 11 организација функционише 5 – 10 година, док је само 5 млађе од 5 година.* Постоји тренд благог повећања интересовања за развијање организација које међу својим циљевима имају и програме за младе.

Укупно 51 врсту различитих програма које ове организације и институције пружају, можемо груписати у три основне групе:

1. Мултимедијални и образовни програми
2. Спортски програми
3. Програми рада са талентима и њихово стипендирање

Изразито највећа понуда тих програма је из области мултимедија и образовања – укупно 34 различита типа програма, што представља 66, % целокупне понуде - мултимедијалне и културне радионице, упознавање природе и брига о њој, образовни програми, фолклор.

У све те организације и институције укључено је 4,003 чланова до 14 година старости, 1,721 чланова средњошколског узраста и 385 свршених средњошколаца и студената. Број младих старосног доба од 10 до 29 година износи 5,234, те изгледа да имамо идеалну слику организација које пружају додатне садржаје за младе и одзив истих. Међутим, обзиром да у овим програмима највише учествује школска омладина, укупно 2258 ђака (основне школе 1658, средње 600), закључује се да се мали број осталих омладинаца укључује у неки од понуђених програма.

Највећи број деце и младих (84 %) се дуго задржавају у организацијама, више од 18 месеци, 12 % се задржава 6 – 18 месеци, а јако мали проценат (4%) мање од 6 месеци. То нам говори да нема флукуације деце и младих међу организацијама које им пружају необавезне програме, као и то да је свест и зрелост омладине доста висока и да правилно распознају своје склоности и способности. Такође, треба истаћи велики допринос у ангажовању просветних радника у свим школским установама на потстицању и усмеравању ученика да правилно искористе своје менталне и физичке ресурсе, кроз редовне и ваннаставне активности.

Сарадња институција и организација са сличним, у округу или Републици ради побољшања квалитета рада истих, није задовољавајућа, пошто је само 45 % организација остварило добру сарадњу, мада се скоро сви слажу у томе да је она важна и неопходна.

Још неповољнија је ситуација у међусекторској сарадњи, где је само 5% институција остварило тесну сарадњу, док је она недовољно добра или никаква код 95% институција и организација.

Треба истаћи самокритичност у оцени сопственог рада. Мада је 77% интервјуисаних институција или организација у последњих 5 година добило неку награду или друштвено признање за свој рад, само половина је делимично задовољна сопственим радом, док 38% сматра да треба да унапреди свој рад.

Око половине интервјуисаних институција и организација се суфинансирају из буџета или донаторских организација, а по једна четвртина из општинског буџета или приватним средствима. Сви су мишљења да је материјална потпора врло битна за њихов успешан рад. 61% организација нема јасну визију о будућој финансијској сигурности, па ни разрађен пословни план за наредних 5 година.

Млади и слободно време - Мада се 83 % анкетираних организација изјашњавају да упражњавају праксу консултација са младима о питањима планирања културних и спортских садржаја намењених тој популацији, исте ипак сматрају да постојећи спортски и културни садржаји у Ариљу не задовољавају потребе младих. Обзиром да су ове две тврдње у својеврсном нескладу, могло би се закључити да организације или немају материјалних средстава, или немају подршку локалне заједнице или немају стручан и професионалан кадар.

Изнесене су идеје да би се стање могло поправити организовањем округлих столова или радионица у виду ваншколских активности на којима би се младима пружила шанса да искажу своје потребе, а онда спровела практична реализација њихових, применљивих идеја. Предложено је и побољшање транспарентности и презентације рада самих организација и укључивање стручнијег и професионалнијег кадра у њихов рад, тако да би деца и млади имали што јаснију слику о раду тих организација.

Организације су изнеле мишљење да лоше организован јавни превоз и незадовољавајућа материјална ситуација породица значајно ограничавају могућност великог дела омладине да учествују у спортским, едукативним и културним активностима, тако да су неки програми лако доступни само одређеној групацији младих који живе у граду, док деца са села скоро да не могу да их користе. Чак 75% мисли да им је група деце и младих, корисника програма овим лимитирана.

Одговори на питања ко треба да брине организовању слободног времена младих указали су да највећи број интервјуисаних институција сматра да то треба да чини школа (22%), општина (22%), родитељи (18%), заједница (11%), док су се за младе (5,5%), Омладински центар (5,5%) и остале организације изјасниле занемарљиво мали број интервјуисаних. Мада се од општине са правом очекује да обезбеди потребне услове, ипак млади уз помоћ целокупне заједнице треба да одлучују и преузму одговорност за организовање провођења свог слободног времена.

Млади и информисање - Млади у Ариљу се најчешће информишу: из медија (ТВ, радио, локалне новине (27%), из разговора са наставницима (15%), родитељима (14%), пријатељима (11%), плакати, летци, билборди (11%).

Иако су медији означени као најчешћи информатор младих 60% испитаника мисли да стандардни програм националних и локалних медија има лош утицај на формирање ставова и укуса младих, а 24% да је тај утицај добар.

Интересантно је да све интервјуисане организације сматрају да постоји потреба да млади у Ариљу имају сопствени извор информисања, али су у исто време и подељена мишљења око тога да ли су млади у могућности да утичу на садржај и уређивачку политику локалних медија.

Покретљивост младих - Већина организација и установа које нуде разне програме младима организује екскурзије и студијске посете ђака и студената. Као повод за путовање на локалном нивоу, највише се наводе културни садржаји (концерти, спортска такмичења, позориште) – 28%, због упознавања нових култура и људи на пут се одлучи 20% младих. Због школовања на пут креће 22%, а због посла 18%. На такмичења путује само 2% младих из Ариља. Ограничавајући фактори у већој покретљивости и слободи путовања младих су недовољна материјална средства (30 %), неинформисаност о постојању различитих могућности путовања (ђачке и студентске размене, семинари итд.) и визни режим (по 16 %).

Образовање младих - Све анкетирани организације и институције се слажу у томе да млади најчешће одлазе из Ариља због бољих шанси за образовање и запошљавање. Усклађеност бразовних профила који постоје у Ариљу са потребама локалне привреде и могућностима запошљавања, није задовољавајућа (63 %). Предложена је ефикаснија сарадња средње школе са локалном привредом у образовању за потребних занимања, са посебним акцентом на практичну обуку ученика.

Нешто преко половине интервјуисаних сматра да кроз редовне предмете и средства информисања деца и млади могу да стекну знања о општим цивилизацијским вредностима (као што су толеранција, право на различитост, право на слободан избор, право на слободу кретања), као и то да могу да стекну способност иновативности и креативног сучељавања са изазовима свакодневног живота.

У циљу побољшања квалитета општег културно образовног новог предложени су размена искустава са вршњацима из других средина, учествовање у раду НВО које се баве овим темама, па чак и реформа школства.

Термин вршњачке едукације познат је великој већини (91 %), али само 55% има програме вршњачке едукације у домену којим се бави.

Само 36% испитаних зна шта значи термин неформално образовање, а они којима је познат, поистовећују га са учењем страног језика, информатичком обуком, разним радионицама и интернетом.

Углавном сви се слажу (95 %) да је за унапређење система школства и образовања неопходно повезивање свих релевантних формалних и неформалних институција образовања на територији општине, а као носиоце ове координације најчешће су означена општина (33 %), школа (11%).

Запошљавање младих - Подаци Националне службе за запошљавање су прилично забрињавајући. Број незапослених у старости до 30 година стално расте и од јуна 2006. (572) порастао је на 639 незапослених у јануару 2007. године. Од стимулативних мера које Национална служба за запошљавање нуди, издвојене су следеће: финансирање приправника и волонтера, субвенција доприноса за социјално и пензионо осигурање, субвенција за samozapoшљавање, регионални програми запошљавања. Ту можемо сврстати и обуке које ова служба нуди:

- Обука за послове радног места (у Ариљу спроведена за послове шивача и ковача)
- Информатичка обука
- Курс енглеског језика
- Обука за књиговође
- Обука за активно тражење посла (похађало 86 лица у предходне три године).

Посебни програми за запошљавање приправника имали су добре ефекте , тако је 2004. године запослено 4 приправника, 2005 - 8, а 2006. запослено је 12.

<p>Здравствени и социјални аспект - Посебним упитником обрађиван је здравствено-социјални положај младих. У анкети су учествовале , са одговарајућим сетом питања институције које се баве здравственом заштитом младих, социјалном заштитом, дечјом заштитом, правосудном заштитом друштва.</p>
<p>Изузев две приватне ординације, све остале здравствене установе раде на овом подручју дуже од 10 година, а само једна организација – Дом здравља има посебано организовану здравствену заштиту деце и омладине, Дечји и школски диспанзер. Ова организација једина има саветовалиште за децу и младе, кроз које прође преко 150 младих годишње.</p>
<p>У Омладинском центру повремено ради саветовалиште за младе , у чијем раду се акценат ставља на заштиту репродуктивног здравља, психолошко саветовалиште и превенција болести зависности.</p>
<p>Омладинска волонтерска мрежа са 20 сертификованих вршњачких едукатора ради на заштити репродуктивног здравља својих вршњака.</p>
<p>Приватне лекарске и стоматолошке ординације пружају у оквиру своје делатности здравствене услуге и деци.</p>
<p>У Дечјем диспанзеру ДЗ ради 2-3 лекара педијатра и 1 – 4 педијатријске сестре у смени.</p>
<p>Сарадња између локалне самоуправе и Дома здравља је задовољавајућа, а преузимањем оснивачких права општина ће у потпуности преузети бригу о основној здравственој заштити , па и очувању здравља деце и омладине.</p>
<p>Сарадња општине и Дома здравља са приватним лекарским ординацијама не постоји. Предложено је и интензивније ангажовање локалних медија на едукацији младих.</p>
<p>У овој области постоји развијена сарадња са сличним организацијама и њиховим стручњацима из референтних републичких здравствених институција у реализацији програма здравствене заштите деце и омладине. активности за младе.</p>
<p>Што се финансија тиче, ове су финансијски стабилније пошто се финансирају из буџета или су у приватном власништву, тако да све имају разрађен пословни план за наредних 5 година.</p>

Уобичајени поремећаји код деце и младих изазваних недостатком физичке активности, као и поремећаја у исхрани нису значајније присутни.		
Рад на превенцији злоупотребе психоактивних супстанци и болести зависности добро је организован од стране скупштинске Комисије за превенцију болести зависности, која већ 9 година континуирано проводи програм едукације младих, родитеља и просветних радника. Акцент у превенцији се ставља на промоцију здравих стилова живљења младих, а у Дому здравља успешно ради Саветовалиште за болести зависности. Комисија је развила добру сарадњу са стручним, референтним институцијама, донаторима и стожер је добре међусекторске сарадње.		
Поремећаји навика који се уочавају код младих су анорексија и ноћно мокрење деце. Присутне су, као и у другим срединама нездраве животне навике, као што су пасиван начин провођења слободног времена, касни изласци, неизграђене радне навике и друго.		
Мада је број прекршаја које чине млади од 30 година у нашој општини у опадању, он је још увек висок, а најчешћи су прекршаји у области јавног реда и мира, саобраћајни прекршаји и насилничко понашање.		
2004	994 прекршаја	141 јавни ред и мир 803 саобраћај
2005	849 прекршаја	154 јавни ред и мир 659 саобраћај
2006	737 прекршаја	146 јавни ред и мир 591 саобраћај
Када је реч о изреченим казнама за кривична дела починиоцима старим од 18 - 30 година, оне су у порасту. 2004 и 2005. године изречено је по 33 казне, а 2006. године изречене су 42 кривичне санкције. Најчешћа кривична дела су крађе, насилничко понашање и кривична дела у саобраћају.		
У благом паду је и број кривичних дела везаних за опојне дроге, којих је у 2004. години изречено 3, у 2005. пет, а у 2006. четири.		

VII. СТУДИЈА ИЗВОДЉИВОСТИ

АНАЛИЗА ЦИЉНЕ ГРУПЕ

Општина Ариље до сада није донела планска документа која се односе на младе, што отежава да се на ефикасан и мерљив начин приступи решавању њихових проблема и задовољењу њихових потреба. У последњих осам година се интензивно ради на заштити здравља младих и неговању здравих стилова живљења код омладине, али не постоје активности на планском и систематском усмеравању и задовољавању потреба младих у другим областима.

Проблеме и потребе уочавамо код различитих циљних група:

- Један број деце, посебно из ромске популације, тешко савладавају школско градиво, напушта основно школско образовање и време проводи у беспослици, чинећи разне прекршаје; неретко постају делинквенти још пре стицања

пунолетства. Ромске девојке се рано удају, често већ из школе, чиме се проблеми ромске популације усложњавају.

- У општини Ариље не постоје одговарајуће могућности за додатно, неформално образовање и стицање нових знања и вештина, којима би се повећале шансе младих за брже запошљавање. Само мањи број младих поседује рачунар, те су самим тим њихова информатичка знања нису на завидном нивоу.
- Недовољан број младих је имало прилику да путује у иностранство. Генерално мали број младих људи се користи страним језицима.
- Млади који завршавају средњу школу тешко налазе запослење, пошто не постоји добра усклађеност између потреба ариљске привреде и образовних профила за које се ученици школују. Предлаже се редовно праћење потреба привреде и ефикасно усклађивање школовањем ученика за већи број атрактивних, потребних занимања у одељењима са одговарајућим бројем ученика
- Млади који стичу универзитетско образовање, по завршетку студија се ретко враћају у Ариље, већ остају у већим градовима. Неретко напуштају земљу и одлазе у иностранство.
- Велики број младих у Ариљу има лоше животне навике, понаша се на ризичан начин, злоупотребљава дроге, па и најтеже.
- Посебан проблем је одлазак младих са села, због лоших услова за живот, одгајање деце, школовање. Ревитализација села и производња хране су циљеви Стратегије локалног економског развоја, која у својим приоритетима препознаје нужност предузимања мера којима би се побољшали услови за живот младих на селу.

Разлози за одабир циљних група: Општина препознаје нужност стратешког приступа за решавање проблема младих јер је препозната њихова значајна улога за будући развој и просперитет општине. Уколико се младима обезбеде повољни услови за квалитетан живот и задовољавање њихових образовних, културних, спортских, економских и других потреба, они ће остајати да овде раде и живе. Детаљна и свестрана анализа људских ресурса, са становишта локалног економског развоја општине Ариље указала је на забрињавајуће податке, који су се, пре свега, односили на негативну стопу прираштаја и миграције становништва, неповољан ниво образовања, неадекватну квалификациону структуру, напуштање села, велику стопу незапослености младих, недовољно познавање страних језика, нових технологија и др.

Неопходност постојања стратешког документа, који се односи на политику према младима у нашој општини је предуслов за ангажовање бројних сегмената друштва, као и за планско издвајање финансијских средстава, како би се решавали проблеми са којима се млади сусрећу.

"SWOT" АНАЛИЗА

"S" – Предности	"W" - Недостаци
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Могућност развоја у практично свим сегментима политике за младе ▪ Спремност општинске власти да побољша ситуацију младих ▪ Постојање и спремност пословног и невладиног сектора да учествује у спровођењу стратегије ▪ Присуство страних донаторских/партнерских организација које потпомажу економски амбијент ▪ Постојање Омладинског центра ▪ Разрађене активности на прев. болести зависности и неговању здравих стилова живљења ▪ Развијена Омладинска волонтерска мрежа (и мрежа вршњачких едукатора) ▪ Повољна клима за развој пословног сектора и инвестиције ▪ Постојање општ. Фонда за фин. подршку успешним ученицима и студентима) ▪ Постојање великог броја спорт. клубова и КУД ▪ Завршетак спортске хале 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Превисока стопа малолетничке делинквенције и преступничког понашања ▪ Недостатак финансијских средстава ▪ Непостојање довољног броја превентивних програма ▪ Неадекватни просторни услови за рад Дечјег и школског диспанзера и саветовалишта за младе ▪ Недовољна обученост за савремене превентивне програме младих и одраслих ▪ Висока стопа одлива младог становништва из села ка граду и из града ка већим градовима ▪ Лоша путна инфраструктура ▪ Неповољна демографска кретања ▪ Недовољни капацитети дечјег вртића ▪ Недостатак Омладинских организација ▪ Неусклађеност стручних усмерења у средњој школи са потребама привреде и могућности запослења
"O" – Могућности	"T" - Претње
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Повећање доступности информацијама и пројектима за младе ▪ Систематски рад на примарној превенцији болести, преступничког понашања у склопу наставног програма ▪ Оснивање интернет саветовалишта за младе ▪ Семинари за едукацију вршњачких едукатора,(проширење мреже) ▪ Сустрети и размене искустава са другим општинама у Србији и окружењу ▪ Анимирање средњих школа за укључивање у постојеће програме интеркултуралног учења 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Одсуство Националне стратегије за младе ▪ Одсуство популационе политике на националном и локалном нивоу ▪ Тромост републичких институција у одговору на локалне потребе ▪ "Одлив мозга" ▪ Недовољан прилив квалитетних младих људи у наставно-образовни процес ▪ Лоша мотивација пословног сектора да учествује у процесу

VIII. РАЗРАДА ЦИЉЕВА

НЕПОСРЕДНИ ЦИЉЕВИ

- Повећати свест локалне заједнице о структури ефикасног и транспарентног процеса одлучивања о питањима младих као и о процесу примене одлука
- Укључити омладину у планирање и примену стратегије за младе и акционог плана
- Неговати сарадњу са институцијама и организацијама које су одговорне и које се баве питањима младих
- Укључити заједницу и појачати сарадњу са јавним, приватним и невладиним сектором у погледу стратегије за младе и примене акционог плана.

ЗДРАВЉЕ МЛАДИХ

Циљеви

1. Очувати и унапредити здравље младих и промовисати здраве стилове живљења
2. Превенирати употребу алкохола, дувана и других психоактивних супстанци (ПАС)
3. Развијати и унапређивати програм заштите репродуктивног здравља младих кроз рад Саветовалишта за младе
4. Развијати систем подршке за младе са проблемима

<i>Планиране активности и задаци</i>	
Проблем Болести зависности и хроничне болести	Програми од 2007. до 2010. године 1. Програм едукације младих о ПАС 2. Програм промоције и унапређења рада постојећих институција и организација које се баве превенцијом и лечењем од последица злоупотребе ПАС 3. Програм промоције и рехабилитације постојећих институција и организација које се баве превенцијом и лечењем од последица хроничних болести 4. Програм примарне превенције хроничних болести 5. Програм едукације едукатора здравствених и просветних радника о проблемима везаним за ПАС 6. Програм едукације здравствених и просветних радника о ПАС 7. Програм едукације родитеља о ПАС, са акцентом на сузбијање предрасуда и стереотипа, и развијање вештина ненасилне комуникације 8. Едукација представника медија о ПАС 9. Планирање и извођење медијске кампање о ПАС

Репродуктивно здравље	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програм едукације младих о проблемима и изазовима одрастања 2. Програм едукације младих о полно преносивим болестима и инфекцијама 3. Програм промоције и рехабилитације институција и организација које се баве репродуктивним здрављем 4. Програм едукације младих о адолесцентској трудноћи 5. Програм едукације просветних радника, родитеља и старатеља о проблемима и изазовима одрастања са акцентом на ненасилној комуникацији
Физичка неактивност	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програм обнове постојећих терена и игралишта 2. Планирање и извођење медијске кампање у циљу промоције физичког вежбања и здравог начина живота 3. Програм прилагођавања објеката који не служе сврси, спорту и рекреацији 4. Програм физичког вежбања кроз масовне, јавне активности
Повреде	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програм едукације младих о првој помоћи и заштити 2. Програм развијања саобраћајне културе код младих 3. Програм подизања нивоа безбедности у објектима за школовање и осталим објектима које посећују млади
Ментално здравље	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програм едукације наставног особља и стручних сарадника о менталном здрављу младих 2. Едукација медија о менталном здрављу младих 3. Програм едукације опште популације о менталном здрављу младих, кроз медијску и маркетиншку кампању 4. Програм промоције институција и организација које се баве менталним здрављем младих
Поремећаји исхране	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програм едукације младих о здравој исхрани 2. Едукација представника медија о здравој исхрани 3. Програм промоције здраве исхране путем медија
Дискриминација младих угроженог здравља	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програм сузбијања стереотипа, жигосања и дискриминације у школама младих са инвалидитетом, ХИВ/СИДА инфекцијом и зависника од ПАС 2. Едукација представника медија о правима младих угроженог здравља и последицама дискриминације 3. Програм подизања нивоа свести опште популације о последицама дискриминације и жигосања младих са инвалидитетом, ХИВ/СИДА инфекцијом и зависника од ПАС

ОБРАЗОВАЊЕ МЛАДИХ

Циљеви

1. Неговање принципа и метода неформалног образовања као веома битног чиниоца у трајном процесу учења младих.
2. Промовисање и подршка вршњачкој едукацији
3. Подршка омладинским организацијама и организацијама које раде са младима у свим секторима (пружање инфраструктуре и могућности умрежавања) – остваривање консултантске и партнерске везе између локалне власти и организација.
4. Омогућавање и промовисање партиципације младих у процесима одлучивања (у школском систему и ван њега).
5. Међусекторска сарадња на локалном нивоу – прављење модела за више нивое власти.
6. Стимулисање младих да буду иновативни и да мисле креативно у суочавању са изазовима свакодневног живота
7. Промовисање општих цивилизацијских вредности попут толеранције, права на различитост, права на избор, право на слободно кретање и слично.

<i>Планиране активности и задаци</i>	
Проблем Ограничена је понуда организација које се баве неформалним образовањем	Програми и пројекти од 2007. до 2010. године 1. Пројекат истраживања и мапирања организација и институција које се баве неформалним образовањем 2. Израде базе података реализованих пројеката у последње три године 3. Програм анимације организација и институција да се специјализују за програме за младе 4. Програм едукације за пројектно оријентисано размишљање – планирање и управљање пројектима 5. Плате за школарине – студенти или средњошколци са изванредним успехом раде на подучавању неприхватљиво великог броја неписмених и полуписмених људи (посебно у руралним крајевима), као и на даљој неформалној едукацији младих.
Организације које се баве неформалним образовањем не уживају заслужен углед и статус у заједници	
Програми су слабо доступни	
Слаба сарадња између школа и организација, као и институција које се баве статусом младих у друштву	1. Програм институционализације сарадње између школа и локалних организација и институција у заједници 2. Пројекат израде акционог плана сарадње између школа и локалних организација и институција у заједници
Волонтерски рад није признат	1. Програм едукације едукатора за рад са волонтерима у заједници 2. Програм едукације волонтера 3. Едукација медија за праћење и подршку рада волонтера 4. Медијска кампања у циљу промоције волонтеризма 5. Истраживање потреба за радом волонтера

ЗАПОШЉАВАЊЕ МЛАДИХ

Циљеви

1. Развити механизме помоћи младима у развоју каријере
2. Створити повољне услове за развој средњих и малих предузећа
3. Покренути активности у развоју политике која ће спречити емиграцију младих

<i>Планиране активности и задаци</i>	
Проблем Неусклађеност информација о могућности запошљавања, самозапошљавања, понуде и тражње на тржишту рада	Програми и пројекти од 2007. до 2010. године 1. Увођење професионалне оријентације у средње школе 2. Успостављање базе података о потребама привреде и постојећим ресурсима 3. Пројекат стицања додатних знања и вештина 4. Развој пословне културе-едукација путем медија 5. Промоција модела доживотног учења 6. Подршка запошљавању и самозапошљавању младих 7. Обука за активно тражење посла 8. Организовање и едукација сеоских домаћинстава ради покретања и развоја сеоског туризма
Проналажење канала за учествовање циљне популације младих у активностима из Плана промена	1. Акциони план за укључивање младих у имплементацију Стратегије економског развоја општине Ариље 2006. до 2015. године, и у пројекте дефинисане овом стратегијом 2. Акциони план за укључивање младих у имплементацију свих активности из Плана промена
Недостатак информација о законској регулативи запошљавања и инвестионо-кредитним програмима	1. Штампање водича и месечне трибине/курсеви 2. Пројекат повезивања локалних власти, пословног и економског сектора у циљу представљања могућности запошљавања
Подстицање приватног сектора у запошљавању младих	1. Организовање годишњег Сајма запошљавања 2. Пројекат кампање корпоративне друштвене одговорности

ПОКРЕТЉИВОСТ И ИНФОРМИСАЊЕ МЛАДИХ

Циљеви

1. Промовисати интеркултурно образовање и развој интеркултуралних надлежности
2. Унапредити међународне програме размена
3. Олакшати приступ информацијама о покретљивости

<i>Планиране активности и задаци</i>	
Проблем Смањена покретљивост младих	Програми и пројекти од 2007. до 2010. године <ol style="list-style-type: none"> 1. Програм размене између средњих школа у околним општинама и местима, укључујући и стручне екскурзије и посете 2. Пројекат израде информатора (интернет и штампано издање) о могућностима путовања и образовних садржаја у Србији, као и у околним земљама и шире у Европи
Млади у сеоским средињама немају образовних садржаја у својим средињама	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кроз Омладински центар, пројекат успостављања нових омладинских организација/организованих група у селима (обуке волонтера, радионице страних језика и коришћења интернета, информисање о могућностима повремене и привремене размене) 2. Пројекат израде акционог плана за младе у сеоским средињама, који повезује Стратегију економског развоја села и Стратегију за младе
Недовољно присуство садржаја за младе у локалним медијима	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програм сарадње са локалним и регионалним медијима: успостављање радне групе за информисање младих 2. Програм едукације за омладинске уреднике/новинаре 3. Пројекат дефинисања потреба и форми информативног садржаја за младе у штампаним и електронским медијима
Недовољна повезаност унутар групе вршњака	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пројекат израде акционог плана за Омладински центар 2. Промовисање Стратегије за младе и акционог плана Омладинског центра 3. Ангажовање мреже волонтера Омладинског центра на ширењу информација и вршњачкој едукацији

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљеви

1. Формирање општинског еко - центра за младе
2. Подизање еколошке свести младих
3. Организовање Еко-школа
4. Промоција бициклизма (као једног од "еколошки погодних начина транспорта")
5. Развијање и спровођење еколошких програма

<i>Планиране активности и задаци</i>	
Проблем Недовољна укљученост младих у доношење стратешких одлука везаних за развој места и животне средине	Програми и пројекти од 2007. до 2010. године 1. Укључивање у усвајање Просторног плана општине Ариље 2. Укључивање у усвајање Генералног Плана Ариља "Није отпад за бацање" 3. Развијање свести о значају селектовања отпада 4. Едукација грађана - акција изградње компостишта 5. Изградња сабирне станице 6. Нови метод прикупљања отпада - корак ближе ка Европи 7. Посебан третман медицинског отпада 8. Санација и рекултивација старе депоније у Вирову 9. Израда ЛЕАП-а 10. Израда Катастра загађивача на територији општине Ариље 11. Израда Плана за интегрисано управљање отпадом 12. Усаглашавање општинских одлука са Републичким прописима из области заштите животне средине

КУЛТУРА И СЛОБОДНО ВРЕМЕ

Циљеви

1. Активно укључивање младих у друштвене токове
2. Изградња капацитета Омладинског центра
3. Промовисање и изградња волонтеризма међу младима

Планиране активности и задаци

<p>Проблем Недостатак мотивације за друштвени и политички активизам</p>	<p>Програми и пројекти од 2007. до 2010. године</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пројекат пружања подршке у развоју постојећих иницијатива за младе 2. Пројекат дефинисања модела укључивања младих (кроз ђачке парламенте или друге омладинске организације) у процес доношења одлука на општинском нивоу: кроз јавне расправе, радна тела, саветодавна тела и сл. 3. Стварање координационог тела састављеног од представника свих занчајних сектора у општинској власти и представника младих које би требало да омогући лакше укључивање младих у решавање проблема 4. Пројекат потенцирања лидерских особина код младих 5. Програм едукације политичких странака о активностима, потребама и проблемима младих
<p>Волонтерски рад није признат</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програм едукације едукатора за рад са волонтерима у заједници 2. Програм едукације волонтера 3. Едукација медија за праћење и подршку рада волонтера 4. Медијска кампања у циљу промоције волонтеризма 5. Истраживање потреба за радом волонтера 6. Пројекат иницирања уношења одредби које би регулисале волонтерски рад у Закон о раду 7. Организовање семинара за вршњачке едукаторе, у циљу оспособљавања за различите теме од значаја за младе
<p>Потреба за сензибилизацијом младих ка општим цивилизацијским вредностима, попут толеранције, права на различитост, права на избор, права на слободно кретање и сл.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програм упознавања младих са појмовима родна равноправност и дискриминација од предшколског узраста, преко основне школе 2. Програм едукације наставника о појмовима толеранције, права детета и људских права, родне равноправности и дискриминације 3. Програм едукације едукатора за реализацију посебних програма са овом темом
<p>Неосетљивост на питање родне равноправности</p>	
<p>Недовољна посвећеност културним манифестацијама за младе</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Промовисање идеје културног туризма у јавности 2. Острво културе и забаве 3. Ариљско културно лето 4. Етно збирка у селу Брекову

IX. КЉУЧНИ АКТЕРИ У СПРОВОЂЕЊУ СТРАТЕГИЈЕ И ЊИХОВЕ УЛОГЕ

Носилац спровођења стратегије је Фонд за борбу против болести зависности, који је основала Комисија за превенцију болести зависности Скупштине општине Ариље, уз укључивање Омладинске канцеларије успостављене у Омладинском центру.

Остали кључни актери подразумевају пре свега институције и организације које спроводе програме за младе под окриљем општинске управе, а затим и републичке и невладине институције и организације. НВО "Центар креативног окупљања" предлаже програм рада са Омладинским центром, у циљу његовог пуног оспособљавања да постане тачка координације иницијатива за младе.

Током јавне расправе о овој стратегији, одржан је и велики консултативни састанак – јавна расправа са младима, на којој је присуствовало 56 младих. У складу са њиховим сугестијама у раду у малим групама, дефинисаће се и први кораци у извођењу стратегије, првенствено кроз рад у Омладинском центру.

Као један од кључних актера у спровођењу стратегије, млади су рангирали своје мотиве за учешће у процесу доношења одлука везаних за своју будућност на следећи начин:

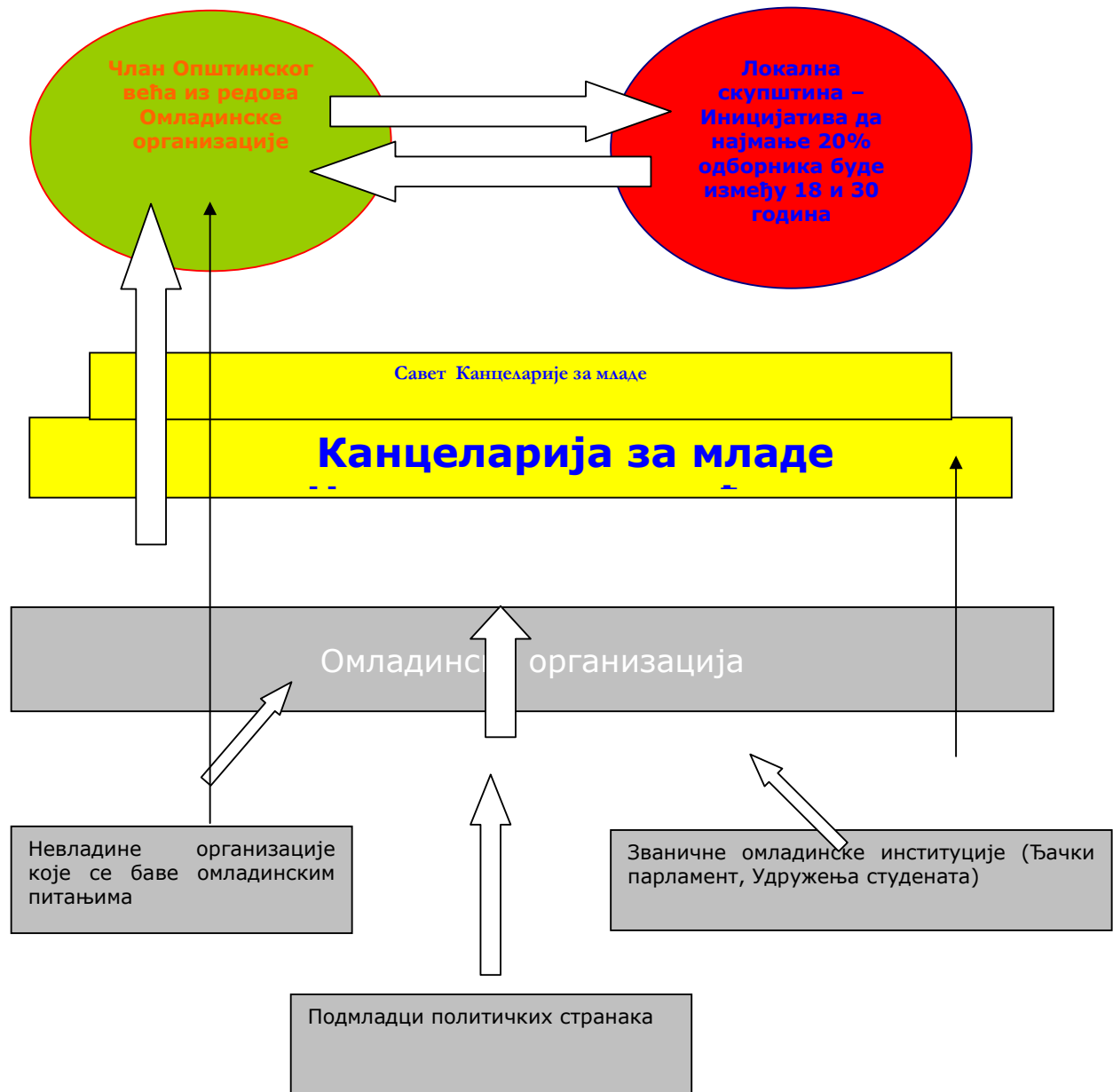
- да би се сузбила наркоманија и алкохолизам
- ради побољшања образованости младих
- ради лепше будућности младих, а тиме и будућности целокупне заједнице
- ради решавања здравствених проблема деце
- зато што им се то исплати.

У даљем току радионице, млади је требало да одреде програм мера у односу на кључне актере, односно да осмисле кораке којим би их анимирали у решавању конкретне проблеме. Ту смо добили следеће предлоге:

- план за прикупљање донација
- давање конкретних предлога надлежним установама и телима
- укључивањем већег броја младих
- промоције рада омладинског центра
- укључивањем других лица и институција у рад омладинског центра
- већа одговорност и ангажовање кључних актера.

Кроз ове консултације, као приоритети у развијању програма за младе, наведени су рад на оспособљавању кадрова који би на најбољи начин преузели улоге у спровођењу ове стратегије, као и већа програмска разноврсност. Ове сугестије су увршћене у план мера и пројеката под тачком VIII. Разрада циљева.

Предлог институционализације дијалога омладинских организација/група и органа локалне самоуправе

ОПШТИНА АРИЉЕ
- Скупштина општине –
01 број 020-22 / 07, 5. 4. 2007. године

Председница Скупштине општине,

др Љубица Богосављевић

X. ЗАКЉУЧНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ

Овим, последњим у низу стратешких докумената које доноси локална самоуправа у Ариљу и у чијем средишту је млада генерација наших суграђана, желимо да потврдимо наше опредељење за политику развоја наше општине и гледање на младе као позитиван потенцијал, ресурс и битан фактор развоја. Како бисмо у блиској будућности могли да остваримо основне циљеве општинског развоја, зацртане у основним стратешким документима, Плану промена и Стратегији локалног економског развоја сматрамо да је неопходно да у први план ставимо децу и младе у нашој општини, јер их препознајемо као посебну друштвену групу, са специфичним потребама, проблемима одрастања и потенцијалима.

У том смислу овим документом изражавамо нашу спремност да у општини Ариље посебним мерама и активностима у различитим областима, дефинисаним у Стратешком плану за децу и омладину систематски радимо на стварању услова за бољи, здравији и садржајнији живот деце и младих људи.

Како би овај документ одговарао стварним потребама младих у нашој општини у његову израду су од самог почетка, па током целокупног процеса израде били укључени млади кроз широк и свеобухватан поступак истраживања њихових ставова, мишљења и предлога, затим кроз више јавних расправа на којима су отворено износили своја критична мишљења и конкретне предлоге у циљу дефинисања што бољих предлога који су уграђени у коначан текст стратегије.

Велики допринос у припреми овог документа дали су волонтери из Омладинске волонтерске мреже, што је још једна гаранција да ће предложена решења задовољити потребе највећег броја младих у нашој општини.

На крају, очекујемо да ће разрада циљева у више кључних области значајних за младе, кроз разноврсне програме зацртане у овом документу допринети стварању таквих услова за живот младих у општини Ариље да ће они одрастати, образовати, унапређивати своја знања и способности и враћати да живе и раде у свом крају доприносећи његовом укупном развоју.

На нама је да стварамо простор и услове за то и да са поверењем отварамо дијалог са младима дајући им могућности да учествују у процесима одлучивања о питањима која се тичу њиховог живота и будућности.

Уверен сам да је документ који је пред вама прави корак у том смеру.

др Зоран Мићовић